

cuprindere un număr de cinci gospodării ţărănești, precum și o biserică de lemn provenind din localitatea Lechința, de secol XVII).

Programul „aerisit” al simpozionului, care a permis un susținut schimb de opinii pe marginea comunicărilor prezentate, interesantul pelerinaj la muzeu și monumente sătmărene, impeca-

bila organizare și ospitalitatea gazdelor, toate au concurat la reușita ediției a XIII-a a Simpozionului național de tracologie, lăsând participanților amintiri de neuitat.

MARIA IGNAT

UN MONUMENT IMPORTANT AL LIMBII ȘI UNITĂȚII ROMÂNIORILOR: NOUL TESTAMENT DE LA BĂLGRAD — 1648

In ziua de 12 septembrie 1990, în aula Academiei Române, la București a avut loc simpozionul științific cu tema: *Un monument important al limbii și unității românilor: NOUL TESTAMENT DE LA BĂLGRAD — 1648*. La prezidiu au stat loc: președintele Academiei Române, acad. Mihai Drăgănescu care a rostit și cuvîntul de deschidere, acad. Zoe Dumitrescu Bușuenga. Vicepreședinte al Academiei Române, Prea-fericitul Teocist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Emilian Bîrdăș. Episcopul de Alba Iulia, prof. univ. Miocara Avram, dr. Virgil Cindea și Stefan Novac, ce au prezentat comunicări științifice.

În aulă au fost prezenți oameni de știință și cultură, numeroși cercetători.

După cuvîntul de deschidere al acad. Mihai Drăgănescu, care a ilustrat importanța traducerii în limba română a *Noului Testament de la Bălgrad* din 1648, din inițiativa și îndrumarea mitropolitului de Alba Iulia, Simeon Stefan, și-a început comunicarea Episcopul de Alba Iulia, Emilian Bîrdăș. Titlul lucrării sale „*Puneră în lumină a vestigilor culturii străbune*” ne dezvăluia de fapt osîndia domniei sale și a cărturăilor din episcopia Albei Iulia de a tipări *Noul testament de la Bălgrad*, cit și *Bucovina*, la împînirea a 340 de ani de la prima lor apariție, în anii 1988, an în care aniversarea acestui minunat monument de cultură era prohibitată din punct de vedere politic. *Noul testament de la Bălgrad*, celebru prin predosloviile sale, cuvîntele închinate principelui Transilvaniei de atunci, Gh. Ra-

koczy, a constituit o capodoperă a limbii literare române, fiind o adevarată traducere filologică de pe textul original din limbile „greciacă și slovenească și latinească”. Comunicarea ne-a arătat rodul pozitiv al eforturilor culturale depuse de prelații episcopiei de Alba Iulia, în frunte cu lumanatul episcop Bîrdăș. Înțenția lui Simeon Stefan de acum aproape patru secole, în aceeași tipografie și în același lăcaș de cult, în care a văzut, cu aproape doi ani, din nou lumina tiparului, acest monument de cultură a scos la iveala două idei importante: 1. unitatea neamului românesc din toate ținuturile și 2. necesitatea alcătuirii unei singure limbi literare pentru români de pretutindeni. Abilitatea lui Simeon Stefan față de politica princepelui Gheorghe I Rakoczy, de a atrage pe români la Reformă prin școală și cîntec, s-a dovedit, prin tipărirea de cărți sfinte în limba română pentru români, a fi o politică culturală mult mai necesară suflului românesc, de unire a forțelor spirituale în lupta pentru neînținare națională. Bumul sămînt ce-l-a călăuzit pe mitropolit de a reda cuvînte din alte limbi în forma lor originale, precum cuvîntele: Synagoga, publicani, gangrena, pietre scumpe, a făcut ca ele să se încrețească în limba noastră.

Relevarea faptelor lingvistice ale traducerii a constituit cea de-a doua comunicare susținută de prof. univ. Miocara Avram. Lucrarea domniei sale să-a intitulat: *Limba Noului Testament de la Bălgrad*, care să distins prin aprecieri critice la adresa ediției din 1987, ingrijită de Florica Dimitrescu. Faptul că ediția a

fost săracită de lipsa mai multor glosare și indici de cuvînte, de explicații necesare, a determinat pe autoare să vină cu contribuții proprii la explicarea acestor glosare. O altă idee importantă, ce s-a desprins din comunicarea domniei sale, a fost și necesitatea eratei, ca element științific în oricare dintre edițiile științifice ce vor să apară pe viitor. Cea de-a treia comunicare, extrem de interesantă și de suscitanță pentru auditori, a fost cea susținută de dr. Virgil Cîndea, cercetător de prestigiu al țării noastre în materie de istoria literaturii române vechi. Lucrarea sa „*Implicațiile istorice și culturale ale tipăririi Noului Testament de la Bălgrad*” a stabilit urmările pe plan politic și cultural și rolul ce-l-a jucat în formarea conștiinței de unitate națională a românilor din toate provinciile românești, tipărirea traducerii Noului Testament. Caracteristica principală a traducerii a constituit-o apropierea de limba populară, iar ceea ce numea Simeon Stefan „răsfirarea” românilor „*frinț-alie lări, de-j-i au mestecat cuvîntele cu alte limbi, nu nu grăde toși intr-un chip*”. I-a determinat pe cercetător să găsească, cu argumente istorice, documente din arhive românești și străine, solidaritatea unității spirituale a românilor în momente cruciale pentru existența sa ca neam și vorbitor al aceleiași limbi române. Observația mitropolitului Simeon Stefan, într-o sa din Predosloviile, precum că: „*Bine gîm că cuvîntele trebuie să fie ca banii, că banii acela sănt buni cari imbi în toate fările, astăzi și cuvîntele acelea sănt bune carele le înțeleg tăți*”, a rămas celebră și a dovedit necesitatea formării unei limbi literare unitare, în

când restricțiilor istoriei noastre naționale, pe care, mai tîrziu, urmări să-i, Samuel Micu, Timotei Cipariu, B. P. Hașdeu, Ovidiu Densușianu și atâtia alții, o vor continua. Ultima comunicare, a diaconului Ștefan Novac, de la Episcopia din Alba Iulia, „*Tifăriturile Mitropoliei Bârladului*”, ne-a adăugat, la excursul de mare rezonanță spirituală, pe cel al unei documentate prezentări a tuturor tipăriturilor de la Mitropolia Albei Iulia, legăt de românitate și chezașie a patriotismului românilor din lăcașul de

cultură și de dragoste pentru Dumnezeu, unde personalități de seamă ale vieții noastre politice și culturale și-au purtat pași sfinti. Rememorarea numelor lui Mihai Viteazul, Iancu de Hunedoara, Gheorghe Brancovici a reprezentanților Școlii Ardelene, a lui Avram Iancu, Bălcescu, Eminescu, a avut o largă rezonanță.

Ultimul cuvînt de încheiere a fost al Patriarhului Bisericii Ortodoxe, Prea-Fericitul Teocist, a cărui prezență a incălzit inimile. Domnia sa a îndemnat la dragos-

te pentru cele sfinte și cele dragi spiritului, la educarea noilor generații în spiritul înțelepciunii și generozității credinței ortodoxe. La încheierea simpozionului, prof. univ. acad. Zoe Dumitrescu Bușuleagă a mulțumit participanților pentru comunicările extrem de interesante și înalților prelați ai Bisericii, care au fost prezenti în aula Academiei după aproape 50 de ani, acum în primul an al libertății noastre spirituale.

ILEANA ENE

ADRIAN SILVAN IONESCU, ARTĂ ȘI DOCUMENT, București, Editura Meridiane, 1990, 319 p.

Din ce în ce mai accentuată, dorința noastră de a ne cunoaște mai bine preocupările, acțiunile, habitudinile, reacțiile și creațiile în anumite perioade istorice se ingemănăază cu necesitatea alcătuirii unei imagini oglindă din care să reiasă, pe lîngă aspectul strictiatură, figurativ, mai ales caracterul, concepția despre viață a unei societăți. Sociologi, psihologi, literati, istorici, artiști concură la formarea acestei imagini în relief, atât de necesară cunoașterii mentalității unui grup social, etnic sau politic.

Societatea noastră, aflată la „râscruse” de drumuri și de influențe, a stîrnit interesul călătorilor, care, prin însemnări și desene, au lăsat schițe, ce, printre alcătuire caleidoscopică, formează un portret populației de pe meleagurile țării. Istorici de renume au subliniat aceste preocupări, dintre care amintim: N. Iorga: „*Istoria românilor prin călători*” (editată în 1931), Ioan C. Filitti, „*Cărți vechi străine privitoare la români*” (1935), Paul Cernovodeanu: „*Societatea românească feudală văzută de călători străini*” (1972) și mai ales ultimele volume ale lui Dan A. Lazărescu: „*Imagina României prin călători*” (vol. I: 1716–1789; vol. II: 1789–1821), apărute în 1985–1986.

Recentul volum apărut la Editura Meridiane, în colecția „Curențe și sinteze”, al lui Adrian Silvan Ionescu: „*Artă și document*”, abordează aceeași temă, de data aceasta din perspectiva istoricului de artă. Cartea este rodul unor investigații indelunate și profunde, conjugate cu pricerarea cercetătorului de artă, a cunoșcătorului în materie de vestimentație, de ambiant. Dintr-un bogat material, Adrian-Silvan Ionescu selectează ilustrații ce constituie documente pentru refacerea imaginii societății românești din secolul XIX. Mergind în paralel cu însemnările, ilustrații, desenate, pictate sau fotografiate, alcătuiesc imaginea veridică a unei societăți aflate, cel puțin din punctul de vedere al vestimentației și comportamentului, în prima jumătate a secolului XIX, sub influență orientală. Atrăgi de exotismul vestimentației și de variația peisajului românesc, artiștii străini veniți pe meleagurile noastre, fie însoțind anumite expediții științifice, fie atâtași pe lîngă consulate, fie chiar traversind uneori Țările Române, au înregistrat în schițe variate aspecte ale vieții cotidiene.

Autorul volumului reușește să analizeze sistematizind toate laturile ce țin de documentarismul artistic: documentarismul peisagistic, arhitectonic, etno-

grafic, istoric, militar și de actualitate. Urmărind aceste capitolă, Adrian-Silvan Ionescu refac itinerariile călătorilor străini, cu ușurință și îscușință criticul de artă care vede în peisajele realizate de un Voroliez sau L. Stawski, în personajele și costumele realizate de Auguste Raffet sau cele ale lui Bouquet și Dousault imagini documentare. Apreciază desigur talentul artiștilor, vizibila instruire, dar stilul grafic, schița, peisajul panoramic sunt specifice documentarismului: ei sacrifică valorile plastice în favoarea autenticității.

Jumătatea secolului trecut marcheză și formarea la școli de artă străine a artiștilor români, care s-au angajat, alături de literați, de istorici și descoperirea și înregistrarea documentar-artistică a aspectelor de importanță istorică patrimonială. Astfel, alături de Cezar Bolliac sau Al. Odobescu, desemnați la 1859 de Ministerul Cultelor să facă înregistrarea și descrierea locurilor istorice din județele din Valahia, au mers Gh. Tattarescu, H. Trenk și alții, care au realizat imagini documentare. Gh. Panaitescu-Bardasare, Al. Asachi în Moldova, C. Lecca și Th. Aman în Valahia s-au inspirat din istoria poporului român, realizând lucrări ce au depășit schița de teren.

Cu competență și claritate, Adrian-Silvan Ionescu analizează contribuția fiecărui artist,